

Міністерство освіти і науки України
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (ТРФ)
Наукове польсько-українське товариство Україна-Польща
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди
Національна Академія Національної гвардії України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

МАТЕРІАЛИ
XXV міжнародної
науково-практичної конференції

ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ

МОРАЛЬ, ПРАВО, ОСВІТА –
ЗАПОВІТ І. КАНТА
СУЧАСНОМУ ЛЮДСТВУ

24 травня 2024 року

Харків
ХНПУ – 2024

Міністерство освіти і науки України
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (TRF)
Наукове польсько-українське товариство Україна-Польща
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди
Національна Академія Національної гвардії України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

МАТЕРІАЛИ
XXV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»

«МОРАЛЬ, ПРАВО, ОСВІТА –
ЗАПОВІТ І. КАНТА СУЧАСНОМУ ЛЮДСТВУ»

(24 травня 2024 року)

Харків
ХНПУ – 2024

Редакційна колегія:

- Наталія Радіонова** – доктор філософських наук, професор, головний редактор; Україна;
Світлана Бережна – доктор філософських наук, професор; Україна;
Майя Гриняк – доктор філософських наук, професор; Україна;
Дейл Бертелсен – доктор філософії, професор Блумбергського університету; США;
Мечислав Гулда – доктор соціологічних наук, професор Гданського університету;
Польща;
Світлана Корнієнко – доктор філософських наук, професор, Україна;
Ольга Дольська – доктор філософських наук, професор, Україна;
Мар'яна Дроботенко – доктор філософських наук, професор; Україна;
Криштофф Штадлер – доктор філософських наук, професор Віденського Інституту права,
Австрія.

Затверджено Вченою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол №9 від 10 вересня 2024 року

«Освіта і доля нації». «Мораль, право, освіта – заповіт І. Канта сучасному людству»: Матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції (24 травня 2024 року)/ Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Електронне видання – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. – 93 с. – pdf 1,1 Мб.

Збірник містить матеріали доповідей з питань філософії, світоглядної культури, життєтворчості та актуальних проблем освіти і виховання у сучасних соціокультурних контекстах, проблем сьогодення.

Збірник розраховано на наукових та практичних працівників у галузі освіти, викладачів вищої та середньої школи, докторантів, аспірантів, магістрів та студентів вищих навчальних закладів.

Варто додати ще таке: в К. Ушинського *душа* людини за своєю суттю є єство, яке прагне жити (на противагу організму, чие єство прагне бути). Учений ототожнює життя з діяльністю, тобто діяльність = життя і навпаки [1952, 4, с. 378]. Абсолютизація діяльності знаходить педагогічний вияв у піднесенні вченим на рівень цінностей значущість праці і таких її різновидів, як, гра, самодіяльність за умови їх *вільного* вибору. І водночас він знаходить аргументацію цього педагогічного положення у релігійному вченні: «На підставі уважних психологічних аналізів ми вивели, що праця вільна, улюблена, задушевна є єдине доступне людині щастя <...> життя є процес діяльності прогресивної вільної, такої, що впливає із самої душі <...> у цьому психологія блискуче підтвердила глибокі євангельські слова, що <...> витрачаючи життя для діла, ми знаходимо саме життя» [1952, 4, с. 380]. І Кант і Ушинський стверджували буття і знанням, але головне – вірою.

Список використаних джерел:

1. Козловський, В. (2016). Витоки і принципи Кантової прагматичної антропології. *Філософія освіти*, 19(2), 140–154. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2016-19-2-140-154>
2. Рехневський, Ю.С. (1871). Константин Дмитриевич Ушинский (некролог). Собр. соч. в 11 (1948–1952). Т. Т.11. М.-Л.: Изд. АПН. РСФСР. С. 402–429.
3. Ушинський К. Д. (1952). Праця в її психічному і виховному значенні (1860). У: К.Д. Ушинський. Твори: в 6 т. Київ: Держ. учб.-пед. вид-во «Рад. школа». Т. 5. С. 387–395.
4. Ушинський, К. Д. (1852). Людина як предмет виховання (Спроба педагогічної антропології. Частина 1. (1868). У: К.Д.Ушинський. Твори: в 6 т. Київ: Держ. учб.-пед. вид-во «Рад. школа». Т. 5. СС. 25–384.
5. Ушинський, К. Д. (1983). Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Частина II. (1869). У: К.Д. Ушинський. Вибр. пед. твори: в 2 т. Київ: «Рад. школа». Т. I. Теоретичні проблеми педагогіки. С. 201–384.
6. Kant, I. (2003). *Anthropologie in pragmatischer Hinsicht*: Hrsg. von R. Brandt. Felix Meiner Verlag.
7. Kant, I. (1803). *Über Pädagogik*. Königsberg: D. Friedrich Theodor Rink.
8. Wilson, H. L. (2006). *Kant's Pragmatic Anthropology: Its Origin, Meaning, and Critical Significance*. New York : SUNY.

ОСВІТНІ ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ

ТА ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

*Льєнко Оксана, доктор економічних наук, професорка,
голова департаменту академічних політик, Американ Юніверсіті Київ, м. Київ*

Справедливість, об'єктивність і неупередженість в оцінюванні академічної успішності здобувачів вищої освіти – один із ключових аспектів забезпечення якості освіти. Це означає, що щоразу, коли мова йде про оцінювання, викладач має керуватися у своїх діях таким правилом, яке б мало ознаку імперативу,

тобто було таким правилом, «яке позначається повинністю, що визначає об'єктивне вимушення [до] вчинку і яке означає, що якби розум цілком визначав волю, то вчинок неодмінно здійснився б за цим правилом» [3, с. 22]. Категоричний імператив Іммануеля Канта, який можна розглядати як універсальне, удосконалене утілення «золотого правила» моральності, займає особливе місце серед цінної філософської спадщини видатного мислителя, є саме таким правилом.

На додаток, оцінювання знань є також важливою складовою комплексної системи якості освітнього процесу, який аналізується при проведенні акредитації освітніх програм експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Згідно Критерію 5 «Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність» [4, с. 34], експерти мають бути впевненими, що система оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткою, прозорою, зрозумілою, дає можливість встановити результати навчання як для окремого освітнього компонента, так і для освітньої програми в цілому. Звертається увага на завчасність інформування здобувачів та їхнього повного розуміння критеріїв системи оцінювання їхніх навчальних досягнень [4, с. 34–35].

Будьмо відвертими, навіть за надзвичайної сили волі, дуже непросто керуватися виключно раціональними аргументами у взаємодії людей одне з одним, а надто, коли взаємодія відбувається в освітньому середовищі, переповненому емоційними співпереживаннями та емпатіями. Видатний німецький філософ визнавав це, тому й стверджував, що повна відповідність і вчинки згідно з моральним законом – це ні більше, ні менше святість, «на яку не здатна жодна розумна істота чуттєвого світу в жодний часовий проміжок» [3, с. 136].

Сучасний світ інформаційних технологій створює зразки інструментів оцінювання знань, які позбавлені чуттєвості і схильностей до насолоди, які притаманні живій істоті та здатні достатньо ефективно і, принаймні, безпристрасно визначати та оцінювати рівень засвоєння навчального матеріалу. Мова йде про інноваційні освітні платформи, які пропонують практично усі провідні світові видавництва академічної літератури, як-от Cengage Learning, Pearson, McGraw Hill [1, с. 57]. Американ Юніверситі Київ має досвід співпраці з декількома видавництвами, але найбільш активно використовує в освітньому процесі платформи WebAssign та MindTap [2, с. 4–5]. Отже, основними перевагами використання цифрових платформ при оцінюванні студентів є:

1. Автоматизація процесів: використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє швидко та ефективно оцінювати студентів без необхідності ручного введення даних.

2. Об'єктивність: ІТ-системи можуть оцінювати роботу студентів на основі заздалегідь визначених критеріїв, що виключає суб'єктивний фактор.

3. Можливість індивідуалізації: за допомогою інформаційних технологій можна створювати персоналізовані завдання і тести для кожного учня, враховуючи його рівень знань і навичок.

4. Моніторинг прогресу: ІТ-системи дозволяють відстежувати прогрес студентів протягом усього процесу навчання, що допомагає своєчасно виявляти проблеми та коригувати навчальний план.

5. Зручність та доступність: студенти можуть здавати тести та екзамени онлайн з будь-якого місця, що робить процес оцінювання більш зручним та гнучким.

6. Ефективне використання даних: інформаційні технології дозволяють аналізувати великі обсяги даних про успішність студентів, що допомагає оптимізувати процес навчання та підвищити його ефективність.

Слід зазначити, що актуальність даного питання пов'язана також із інтеграцією штучного інтелекту (ШІ) в освітній процес. Технології ШІ, такі як машинне навчання, обробка природної мови та аналітика даних, активно імплементуються в операційну діяльність закладів вищої освіти. Ці технології забезпечують індивідуальний і адаптивний досвід навчання, надаючи студентам зворотний зв'язок з урахуванням їхніх індивідуальних запитів, потреб і стилів навчання. Суттєвою перевагою ШІ в освіті є його здатність надавати негайні та конструктивні відгуки студентам, які дозволяють студентам зрозуміти свої сильні та слабкі сторони в режимі реального часу. Однак, функціонування ШІ у системі освіти, зокрема його використання при оцінюванні академічної успішності здобувачів, ставить низку етичних питань, які змушують замислюватися про ймовірну основу для прийняття етичних рішень штучним інтелектом.

Правильні рішення щодо поведінки чи то живої істоти, чи то штучного інтелекту у будь-якому разі пов'язані із суспільним контекстом, тому є рішеннями, за які несе відповідальність практичний розум, як це було роз'яснено Імануелем Кантом. Складнощі дискурсивної комунікації з метою прийняття етичних рішень, на думку авторів статті [5], обумовлені тим, що залучення ШІ можливе лише на основі етичних принципів, розроблених самими людьми, але взаємодія з ШІ може покращити людське моделювання етичних ситуацій і допомагає людям мислити та діяти більш етично [5, с. 020028-1]. Хоча автори згаданої публікації впевнені, що для того, щоб бути корисною, зокрема в освітньому процесі, етична матриця

для прийняття рішень має бути комбінацією основних етичних теорій – таких як деонтологія, консеквенціалізм, етика чеснот та етика цінностей. Проте, на мою думку, з огляду на вимоги об'єктивності та неупередженості в оцінюванні здобувачів найбільш релевантною етичною основою може бути теорія, можливо майбутня, яку ґрунтувалася би на категоричному імперативі.

Список використаних джерел:

1. Гужва А. Бібліотека «Американ Юніверсіті Київ»: створення і функціонування. *Матеріали VI міжнар. наук. конф. «Інформація, комунікація та управління знаннями у глобалізованому світі»*. Київ: КНУКіМ. С. 56–58. URL: <https://er.auk.edu.ua/handle/234907866/64> (Дата звернення 17.05.2024)
2. *Звіт про роботу Бібліотеки Американ Юніверсіті Київ за 2023 рік*. URL: <https://er.auk.edu.ua/handle/234907866/55>
3. Кант І. *Критика практичного розуму* / пер. з нім. І. Бурковського. Київ: Юніверс, 2004. 240 с.
4. «Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітнього процесу» від 17 листопада 2020 р. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Рекомендації-щодо-застосування-критеріїв-оцінювання-якості-ОП.pdf>
5. Guzhva A., Shevchenko Z., Debych N. and others. The Discourse of Ethical Principles of Interaction with Artificial Intelligence as a Condition for Sustainable Development of Society. *AIP Conference Proceedings*. 2023. Vol. 2656, № 1. P. 020028. <https://doi.org/10.1063/5.0106367>

ФІЛОСОФ У ІМАНУЕЛЯ КАНТА ЯК АРБИТР І ПОРАДНИК: ВІД «СУПЕРЕЧКИ ФАКУЛЬТЕТІВ» ДО «ВІЧНОГО МИРУ»

***Бойченко Михайло, доктор філософських наук, професор,
в.о. завідувача кафедри української філософії та культури,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ;
провідний науковий співробітник,
Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ***

Праця «Суперечка факультетів» була створена Імануелем Кантом у 1794 році (хоча опублікована лише 1798 року [4]), за рік до написання праці «До вічного миру» (1795), а відповідно – у першій сформульовано деякі загальні принципи, які застосовано у останній. На перший погляд, «Суперечка факультетів» мала би стосуватися лише університетського життя і його автономії, однак у цій праці сформульовано універсальні принципи, застосування яких торкається зокрема і такої особливої сфери, як політична філософія. Більше того – висловлені тут ідеї Канта є актуальними і для сучасного університету і сучасної політики [2–3; 6–7].